

RECHTSLEER/DOCTRINE

Veerle Van Den Eeckhout (Max Planck Instituut Luxemburg) – Europees recht en nationaal procesrecht. Enkele beschouwingen naar aanleiding van recente rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie inzake grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in de EU

I. Inleiding: enkele kanttekeningen vanuit een dubbel perspectief bij recente rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Recent heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak Bondora¹ uitspraak gedaan in een zaak betreffende consumentenbescherming. De zaak betrof de controle op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten² bij toepassing van de Europese betalingsbevelprocedure.³ Hantering van de Europese betalingsbevelprocedure is één van de mogelijk te bewandelen wegen die voor een eiser kan openstaan bij inning van schuldvorderingen in een grensoverschrijdende context. De uitspraak Bondora vormt de meest recente uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie betreffende deze EBB-verordening.

In deze bijdrage worden, op niet-exhaustieve wijze, enkele kanttekeningen geformuleerd bij deze en andere recente uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie inzake grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen. De analyse van actualiteiten inzake grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen spitst zich daarbij toe op de twee eenvormige Europese procedures inzake inning van schuldvorderingen in grensoverschrijdende context – de genoemde Europese betalingsbevelprocedure, evenals de Europese procedure voor Geringe Vorderingen⁴ – als specifieke, Europese procedures om in een grensoverschrijdende context een schuldvordering te innen. Twee uitspraken die het Hof van Justitie van de Europese Unie reeds heeft gevelde inzake de EGV-verordening – met name de uitspraken ZSE Energia⁵ en Rebecka Jonsson⁶ – zullen daarbij, kort, in de analyse worden betrokken. In de analyse worden bovendien ook een paar recente uitspraken betrokken – met name de uitspraken Salvoni⁷ en Parking en Interplastics⁸ – die als zodanig geen betrekking hebben op een van deze beide Europese procedures,⁹ maar wel interessant kunnen zijn indien een welbepaald perspectief wordt gehanteerd.

¹ HvJ EU, 19 december 2019, C-494/18 en C-453/18 (Bondora).

² Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten.

³ Verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure (hierna “*EBB-verordening*”).

⁴ Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen (hierna “*EGV-verordening*”), zoals gewijzigd door Verordening (EU) 2015/2421 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 861/2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen en Verordening (EG) nr. 1896/2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure.

⁵ HvJ EU, 22 november 2018, C-627/17 (ZSE Energia).

⁶ HvJ EU, 14 februari 2019, C-554/17 (Rebecka Jonsson).

⁷ HvJ EU, 4 september 2019, C-347/18 (Salvoni).

⁸ HvJ EU, 7 mei 2020, C-267/19 en C-323/19 (Parking en Interplastics).

⁹ Maar waarbij twee andere verordeningen, met name de Brussel 1 bis verordening (Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), PbEU 2012, L 351/1) en de EET-verordening

Dat perspectief is dubbel. Vooreerst is het perspectief dat van de verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht, waarbij, toegespitst op deze thematiek, twee types verhoudingen zullen worden onderscheiden: enerzijds nationaal procesrecht *als deel uitmakend van* de Europese uniforme procedures, anderzijds nationale procedures *als staande naast* de Europese uniforme procedures. Bij elk van deze types verhoudingen zal ik een aantal kanttekeningen plaatsen waarbij ik de voornoemde rechtspraak zal betrekken en waarbij ik telkenmale een aantal opmerkingen zal formuleren, in het bijzonder aangaande de variëteit aan opties die eisers ter beschikking kunnen staan als voortvloeisel van de verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht.

Doorheen het bekijken van actualiteiten inzake grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen vanuit voornoemd perspectief, wordt, vervolgens, echter ook gekeken vanuit het perspectief van de bescherming van verweerders, in het bijzonder consument-verweerders. In het spectrum aan mogelijkheden dat de eiser desgevallend ter beschikking staat, als voortvloeisel van de verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht, rijst met name de vraag naar de rechtsbescherming van consument-verweerders.

Bij het maken van een aantal aantekeningen vanuit dit dubbel perspectief, zal ik voortbouwen op hetgeen ik reeds eerder in dit tijdschrift¹⁰ heb geschreven en op enkele andere bijdragen.¹¹ De recente uitspraken van het Hof vormen hierbij een opstap tot verdere analyse, hier toegespitst op een aantal specifieke kwesties die opduiken als de problematiek van de verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht¹² wordt beschouwd met bijzondere aandacht voor de regulering van de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen zoals voorzien in de EBB-verordening en de EGV-verordening.

(Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (“EET-verordening”)), kort aan de orde zullen komen.

¹⁰ V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, Tijdschrift@ipr.be, 2018, afl. 3, p. 147-184.

¹¹ Met name V. Van Den Eeckhout, “Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?”, working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, 23 p.; V. Van Den Eeckhout, “The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)”, 2019, 53 p.; V. Van Den Eeckhout, “Report “France” (IC2BE)”, 2019, 55 p.; V. Van Den Eeckhout, “Report “Luxembourg” (IC2BE)”, 2019, 84 p.; V. Van Den Eeckhout, “The Court of Justice of the European Union”, in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen; V. Van Den Eeckhout en C. Santaló Goris, “Luxembourg” in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen; V. Van Den Eeckhout en C. Santaló Goris, “France” in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen; V. Van Den Eeckhout, “Vrijheid en bescherming van kwetsbare personen in het internationaal privaatrecht”, *Openrecht.nl* 2020, 41 p.; V. Van Den Eeckhout, “Vrijheid in het internationaal privaatrecht”, *Maandblad voor Vermogensrecht* 2020, afl. 7/8, p. 280-286.

¹² Over deze problematiek zie nog zeer recent *Procedural Autonomy Across Europe*, B. Krans en A. Nylund (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, met daarin (p. 13-36) vanuit Belgisch perspectief de bijdrage “Procedural Autonomy and Belgian Civil Procedure Law. A Turbulent Cohabitation” van P. Taelman en J. Werbrouck, inclusief een bespreking daarin van de EAPO-verordening en de implementatie van deze verordening in België, in een context van verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht. De EAPO-verordening (Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken (“EAPO-verordening”)), vierde van de vier zogenaamde “tweede generatieverordeningen”, naast de in deze bijdrage wel besproken EBB-verordening en EGV-verordening en de aan de orde komende EET-verordening, wordt in deze bijdrage niet besproken.

II. Kanttekeningen inzake twee types verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht, met telkenmale kanttekeningen vanuit het perspectief van bescherming van consument-verweerders

II.a. *Nationaal procesrecht als onderdeel van de Europese uniforme procedures*

Zowel de EBB-verordening als de EGV-verordening hebben procedures in het leven geroepen die Europese, zelfstandige procedures uitmaken, maar die tegelijk in belangrijke mate zijn ingebed in nationaal procesrecht: een deel van het regime van elk wordt bepaald door *nationaal* procesrecht. Hierbij rijst, vooreerst, de vraag *welke* precieze aspecten dienen te worden bepaald aan de hand van nationaal procesrecht – dit in tegenstelling tot de aspecten die in de procedures op Europees-uniforme wijze zijn geregeld¹³ -, vervolgens de vraag in welke mate regels gelden terzake de *manier* waarop dat nationaal procesrecht vorm dient te krijgen.

Twee onderscheiden in de Europese procedures ingebouwde mechanismen bepalen *of* een welbepaald aspect wordt beheerst door nationaal procesrecht: een van die mechanismen is het mechanisme waarbij voor de regeling van een welbepaald aspect expliciet wordt verwezen naar nationaal procesrecht. Voorbeelden van dit mechanisme zijn artikel 25 EBB-verordening inzake de regeling van gerechtskosten in een EBB-procedure, en artikel 17 EGV-verordening inzake de mogelijkheid tot het instellen van beroep in een EGV-procedure, voor wat betreft de EBB-verordening respectievelijk de EGV-verordening. Het andere mechanisme is het mechanisme waarbij op basis van artikel 26 EBB-verordening respectievelijk artikel 19 EGV-verordening “niet in de verordening zelf geregelde kwesties” worden overgelaten aan de regeling van nationaal procesrecht.

Wat betreft het tweede mechanisme illustreert de zaak Rebecka Jonsson,¹⁴ betreffende de EGV-verordening, hoezeer de vraag kan rijzen *of* een kwestie Europees is geregeld dan wel moet worden teruggegrepen naar een regeling overeenkomstig nationaal procesrecht. Tegelijk illustreert de zaak Rebecka Jonsson *hoe* moet worden gehandeld indien de kwestie wordt overgelaten aan nationaal procesrecht.

In de zaak Rebecka Jonsson betrof het met name de vraag naar de verdeling van proceskosten bij toepassing van de EGV-verordening in de hypothese dat een partij slechts gedeeltelijk in het gelijk wordt gesteld. Voor het geval een partij geheel in het (on)gelijk is gesteld, bepaalt artikel 16 EGV-verordening zelf hoe proceskosten moeten worden verdeeld. Betreffende het geval dat een partij slechts gedeeltelijk in het (on)gelijk is gesteld, oordeelde het Hof dat in zo’n geval de procedurekwesties betreffende de verdeling van de kosten tussen de partijen nog steeds door het nationale recht van de lidstaten worden geregeld.

¹³ Over het onderscheid tussen hetgeen Europees dan wel nationaal is geregeld en de autonome interpretatie van hetgeen Europees uniform is geregeld, zie ook V. Van Den Eeckhout, “The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)”, 2019, 53 p. en V. Van Den Eeckhout, “The Court of Justice of the European Union”, in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen, met referentie naar uitspraken als Szyrocka (HvJ EU, 13 december 2012, C-215/11 (Szyrocka)), waarover infra meer, met name over het op zich uitputtend karakter van artikel 7 EBB-verordening, waarbij – zoals blijkt uit de uitspraak Bondora (HvJ EU, 19 december 2019, C-494/18 en C-453/18 (Bondora)) – wel nog controle mogelijk is op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten; zie ook nr. 123 van de opinie in de zaak Bondora. Voor wat betreft de autonome interpretatie van aspecten die Europees geregeld zijn, moge ook, voor wat betreft de EGV-verordening, expliciet verwezen worden naar de interpretatie door het Hof (HvJ EU, 22 november 2018, C-627/17 (ZSE Energia)) van het begrip “partijen” in de EGV-verordening.

¹⁴ HvJ EU, 14 februari 2019, C-554/17 (Rebecka Jonsson).

Het Hof gaf daarbij, in nummer 27 van het arrest, tevens aan welke beginselen dienen te worden gerespecteerd door het nationaal procesrecht: voorop staat volgens het Hof het uitgangspunt van procedurele autonomie, zij het met respect voor de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid. Het Hof verwijst hierbij naar eerdere rechtspraak van het Hof waarin op eenzelfde manier werd geoordeeld ter zake de regeling, door nationaal procesrecht, van de gerechtskosten in een EBB-procedure waarvoor in artikel 7 EBB-verordening expliciet naar nationaal procesrecht wordt verwezen,¹⁵ met name in de uitspraak Szyrocka.¹⁶ In die passage van de uitspraak Szyrocka blijkt in nummer 34 van deze uitspraak op haar beurt weer verwezen te zijn naar de uitspraak van het Hof in de zaak Banco Español de Crédito.¹⁷ Banco Español de Crédito betrof een beoordeling door het Hof van controle op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten¹⁸ in een nationale procedure. Opmerkelijk hierbij is nog wel dat het in die rechtspraak, inzake toetsing van nationale procedures, bij verwijzing naar de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid de positie van consumenten betrof – de consument mag niet ontmoedigd worden tot het gebruik van rechtsmiddelen tot bescherming van zijn positie; in casu, bij uitlegging van de manier waarop een deel van de Europese EGV-verordening middels nationaal procesrecht dient te worden ingevuld, worden de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid geponeerd ter ondersteuning van de eiser die een procedure voert tegen een verweerder die zelf mogelijk een consument is – de eiser mag niet ontmoedigd worden tot gebruik van de EGV-procedure, mogelijk in een procedure tegen een consument.¹⁹

Alleszins omvatten de EBB-procedure en de EGV-procedure dus een nationale component, die per lidstaat kan verschillen – zolang maar de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid worden gerespecteerd bij uitwerking van die nationale component c.q. inbedding.²⁰ Daar waar in de preambules van de beide verordeningen²¹ onder andere een resultaat van eenvormigheid door creatie

¹⁵ En zodoende sprake is van een toepassing van het eerste mechanisme waarvan hoger sprake.

¹⁶ HvJ EU, 13 december 2012, C-215/11 (Szyrocka).

¹⁷ HvJ EU 14 juni 2012, C-618/10 (Banco Español de Crédito).

¹⁸ Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten.

¹⁹ Zie ook al in die zin V. Van Den Eeckhout, "The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)", 2019, 53 p. en V. Van Den Eeckhout, "The Court of Justice of the European Union", in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen (met name in sectie 4 betreffende de EGV-verordening, voetnoot 88).

²⁰ België heeft ter uitvoering van de EBB- en EGV-verordening geen specifieke implementatiewetgeving uitgevaardigd. Zie ook F. van Overbeeke, "De toepassing van de verordeningen inzake de Europese Executoriale Titel, het Betalingsbevel, de Geringe Vordering en het Europees Bankbeslag in België – onderzoeksresultaten" Tijdschrift@ipr.be 2019, afl. 3; ook zonder implementatiewetgeving, zijn de verordeningen echter direct toepasselijk, maar moet daarbij voor ogen worden gehouden dat geen specifieke nationale regels terzake voorhanden zijn. Over het mogelijke effect op lange termijn voor Belgisch nationaal procesrecht, met name ook voor de procesrechtelijke regels die gelden in procedures die niet door de verordeningen worden geregeld (via een mogelijk "spill-over effect") zie M.E. Storme, "De verhouding tussen de Europese procesrechtelijke verordeningen (in het bijzonder geringe vorderingen) en het interne Belgische procesrecht" *Ius&actores* 2009. Voor de problemen waartoe het ontbreken van uitvoeringswetgeving van de EBB-verordening (evenals de EGV-verordening en de EET-verordening) in België momenteel aanleiding geeft, zie de bijdrage van van Overbeeke.

²¹ Zie voor wat betreft de EBB-verordening nr. 7 en 8 van de preambule ("Hoewel alle lidstaten de kwestie van de invordering van het grote aantal niet-betwiste schuldvorderingen proberen aan te pakken, waarbij de meeste lidstaten een vereenvoudigde betalingsbevelprocedure uitwerken, verschilt zowel de inhoud van de nationale wetgeving als de doeltreffendheid van de interne procedures aanzienlijk (...)") en "De daaruit voortvloeiende belemmeringen voor de toegang tot efficiënte verhaalmogelijkheden in grensoverschrijdende zaken en de verstoring van de mededinging binnen de interne markt ten gevolge van ongelijke procedurele middelen die de schuldeisers in de verschillende lidstaten ter beschikking staan, vragen om communautaire wetgeving die schuldeisers en schuldenaren in de gehele Europese Unie gelijke concurrentievoorwaarden waarborgt." Zie voor wat betreft de EGV-verordening nr. 7 van de preambule, waarin wordt gesteld "Het doel van een dergelijke Europese procedure moet zijn de toegang tot de rechter te vergemakkelijken. Omdat de mededinging op de interne markt wordt vervalst door onevenwichtigheden in het functioneren van de procedurele middelen die de schuldeisers in de verschillende lidstaten ter beschikking staan, is gemeenschapswetgeving nodig die voor schuldeisers en schuldenaren in de gehele Europese Unie gelijke voorwaarden garandeert."

van deze Europese procedures wordt voorop gesteld, moet dan ook onderkend worden dat nationale varianten alsnog verschillen kunnen veroorzaken in rechten en verplichtingen van eisers en verweerders in grensoverschrijdende procedures. Dergelijke verschillen kunnen, enerzijds, de werking van de procedures voor eisers minder voorzienbaar maken en bemoeilijken, maar anderzijds, indien op de hoogte van de verschillen, zouden eisers ook kunnen *inspelen* op die verschillen: dergelijke verschillen kunnen eisers er, waar keuze mogelijk is,²² toe brengen een procedure in deze dan wel gene lidstaat te starten *om* zo toepassing te verkrijgen van deze of gene nationale variant van de Europese procedures.²³

Keuzemogelijkheid voor eisers kan zich ook manifesteren op andere manieren dan keuze tussen welbepaalde nationale varianten van een welbepaalde Europese procedure: denkbaar is dat de eiser kan kiezen *tussen een Europese procedure en een nationale procedure*. Hierna maak ik enkele aantekeningen over dit type keuzemogelijkheid, voortvloeiend uit het optioneel karakter van Europese procedures ten aanzien van nationale procedures. Tussendoor maak ik daarbij enkele aantekeningen over een nog ander type keuze dat de eiser ter beschikking kan staan, met name *tussen onderscheiden Europese procedures* – mét, voor wat betreft de twee eenvormige Europese procedures, daarin begrepen zowel de Europees-uniforme als de nationale aspecten ervan.²⁴

II.b. Nationale procedure(s) naast Europese zelfstandige procedures

II.b.1. Aantrekkelijkheden en onaantrekkelijkheden van Europese procedures versus nationale procedures

Het voeren van een Europese procedure is optioneel voor eisers, in de zin dat de Europese procedures door de Europese wetgever in het leven zijn geroepen *naast* nationale procedures; de Europese procedures hebben gewone c.q. bijzondere nationale procedures niet vervangen of opgeheven maar functioneren als bijkomende, aan de bestaande gewone c.q. bijzondere nationale procedures *bijkomende* regimes.

²² C.q. waar regels van internationale bevoegdheid zoals opgenomen in de verordeningen het de eiser mogelijk maken te kiezen tussen de gerechten van meerdere landen.

²³ Daarbij bv. mede rekening houdend met factoren als de hoogte van de gerechtskosten, de toegelaten taal, het al dan niet gecentraliseerd karakter van de procedure etc.

²⁴ Waarbij een voorkeur voor het ene of andere regime (in zoverre keuze mogelijk omdat aan alle toepassingsvoorwaarden is voldaan) bijvoorbeeld zou kunnen gebaseerd zijn op het verschil in regels van internationale bevoegdheid in de EBB-verordening enerzijds, de EGV-verordening anderzijds – zie met name het in de EBB-verordening opgenomen artikel 6 lid 2 EBB, niet vigerend in de EGV-verordening, hetgeen in welbepaalde gevallen hantering van de EBB-procedure minder aantrekkelijk kan maken dan hantering van de EGV-procedure – zie hierover ook nog infra; voor aanduidingen voor België van factoren die kunnen spelen bij het maken van een keuze tussen de EBB-procedure en een EGV-procedure (mede in het licht van de nationale inbedding c.q. de manier van toepassing ervan), zie F. van Overbeeke, “De toepassing van de verordeningen inzake de Europese Executoriale Titel, het Betalingsbevel, de Geringe Vordering en het Europees Bankbeslag in België – onderzoeksresultaten” Tijdschrift@ipr.be 2019, afl. 3; met name bij het maken van enkele aantekeningen bij de zaak Salvoni (HvJ EU, 4 september 2019, C-347/18 (Salvoni)) en de zaak Parking en Interplastics (HvJ EU, 7 mei 2020, C-267/19 en C-323/19 (Parking en Interplastics)), zullen tegelijk ook enige opmerkingen worden geformuleerd over de verhouding *tussen* Europese regimes, waarbij ook de Brussel 1 bis verordening (Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), PbEU 2012, L 351/1) en de EET-verordening (Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (“EET-verordening”)) zullen worden betrokken.

De nationale procedures zelf functioneren voor wat betreft kwesties van tenuitvoerlegging al dan niet in combinatie met de Brussel 1 *bis* verordening²⁵ of de EET-verordening:²⁶ indien geopteerd is voor het voeren van een nationale procedure en naderhand tenuitvoerlegging van de uitspraak in een ander EU-land is gewenst, kan daarvoor desgevallend de Brussel 1 *bis* verordening of de EET-verordening worden ingeschakeld; de twee eenvormige Europese procedures bevatten zelf een eigen regime van tenuitvoerlegging²⁷ – dat eveneens wel of niet kan worden ingeschakeld, in casu na het bekomen van een uitspraak op basis van het voeren van de Europese procedure zelf.²⁸

Vermeldenswaard is dat *bijzondere* nationale procedures weliswaar, enerzijds, voor schuldeisers aantrekkelijke procedures kunnen uitmaken – gezien het bij die bijzondere nationale procedures in de regel zal gaan om eenvoudige procedures – maar, anderzijds, dat voor hantering van sommige bijzondere nationale procedures eigen toepassingsvoorwaarden worden gesteld; dergelijke toepassingsvoorwaarden kunnen het voor welbepaalde schuldeisers in grensoverschrijdende situaties onmogelijk c.q. moeilijk maken een beroep te doen op deze procedures. Illustratief is de in Luxemburg²⁹ bestaande bijzondere nationale procedure – de zogenaamde “Ordonnance de paiement” – waarvoor als toepassingsvoorwaarde geldt dat de verweerder in Luxemburg woonachtig dient te zijn.³⁰ In situaties waarbij een schuldeiser zelf woonachtig is in Luxemburg maar de verweerder woonachtig is buiten Luxemburg – te denken valt hierbij aan grensarbeiders tegen wie een Luxemburgse schuldeiser een procedure wil voeren – staat deze bijzondere Luxemburgse procedure dus niét open voor eisers; de onbeschikbaarheid, in deze situatie, van de bijzondere Luxemburgse procedure voor het voeren van een procedure in Luxemburg zelf, kan met zich meebrengen dat een eiser in dergelijke situatie zal teruggrijpen naar het voeren van een Europese procedure, als deze procedure wel de mogelijkheid biedt in Luxemburg zelf een “gemakkelijke” procedure te voeren.³¹

Alleszins zijn de Europese procedures gecreëerd met het oogmerk in welbepaalde grensoverschrijdende gevallen een snelle, eenvoudige en goedkope procedure te bieden tot het eisen

²⁵ Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), PbEU 2012, L 351/1.

²⁶ Indien aan de toepassingsvoorwaarden is voldaan, zou in plaats van de Brussel 1 bis verordening ook de EET-verordening (Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executorialie titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (“EET-verordening”)) kunnen worden ingeschakeld voor de tenuitvoerlegging van de nationale uitspraak.

²⁷ Met ook voor wat betreft dit luik van de verordeningen een – in casu zeer belangrijke – nationale component, zie artikel 21 lid 1 EBB-verordening en artikel 21 lid 1 EGV-verordening, in casu van de lidstaat van tenuitvoerlegging.

²⁸ Over de kwestie van tenuitvoerlegging, zie ook nog infra.

²⁹ Over de recent ingevoerde Belgische specifieke nationale procedure (en de impact ervan op de keuze door eisers van de EBB-procedure, met aandacht daarbij voor het fenomeen van cessie van schuldvorderingen om schuldvorderingen op die manier onder het toepassingsgebied van de EBB-verordening te pogen brengen waarover infra sprake – met name in de zin dat sinds de invoering van deze bijzondere Belgische procedure mogelijk minder nood wordt gevoeld tot het pogen brengen van rechtsverhoudingen onder het toepassingsgebied van de EBB-verordening via cessies), zie F. van Overbeeke, “De toepassing van de verordeningen inzake de Europese Executorialie Titel, het Betalingsbevel, de Geringe Vordering en het Europees Bankbeslag in België – onderzoeksresultaten” Tijdschrift@ipr.be 2019, afl. 3. Voor de vereisten tot toepassing van deze procedure, zie art. 1394/20-27 Ger. W. Over deze nieuwe Belgische procedure mede gepositioneerd in de verhouding tussen Europees recht en nationaal procesrecht, zie P. Taelman, “Some European Challenges for Belgian civil procedure” in *The European Union and National Civil Procedure*, B. Krans en A. Nylund (eds.), Cambridge: Intersentia 2016, 5-16.

³⁰ Zie artikel 129 en 919 van de Luxemburgse Code de procédure civile.

³¹ Zie hierover meer in V. Van Den Eeckhout, “Report “Luxembourg” (IC2BE)”, 2019, 84 p. en V. Van Den Eeckhout en C. Santaló Goris, “Luxembourg” in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen, met bespreking daarin van het mogelijke effect van de speciale bevoegdheidsregel van artikel 6 lid 2 EBB-verordening versus de bevoegdheidsregels van de EGV-verordening, van de aantrekkelijkheid in Luxemburg zelf een procedure te voeren vanwege factoren als het ontbreken van gerechtskosten en het mogelijk onaantrekkelijk karakter van het voeren van een gewone nationale procedure.

van schuldvorderingen.³² Gepretendeerd wordt dat daarbij is gezorgd voor een evenwicht tussen de positie van de eiser en de verweerder; in de opinie bij de zaak Bondora echter stelt de Advocaat-Generaal in nr. 104³³ *“Geheel in het algemeen lijkt bij het ontwerpen van verordening nr. 1896/2006 de voorkeur te zijn gegeven aan overwegingen die betrekking hebben op de snelheid en de doeltreffendheid van de procedure, ten nadele van juridische waarborgen voor de verweerder.”* Sowieso is het, gezien de politieke doelstellingen tot het creëren van een snelle, eenvoudige en goedkope procedure, die aan de totstandbrenging van de verordeningen ten grondslag liggen, zeker niet ondenkbaar dat de Europese procedure aan een eiser voordelen biedt, voordelen die niet voorhanden zijn bij het hanteren van enige andere procedure. Nuancerend hierbij moet wel worden gesteld dat het geen vanzelfsprekendheid of vaste regel is dat de Europese procedure aan een eiser voordelen biedt in vergelijking met (bepaalde aspecten van) de nationale procedure: soms ook blijken voor de eiser voordelen verboden aan het opteren voor de nationale procedure.³⁴

Daar waar de Europese procedure aan eisers daadwerkelijk voordelen biedt, kunnen vragen rijzen vanuit het perspectief van degene die een nationale procedure voert;³⁵ voor het Belgisch Grondwettelijk Hof³⁶ werd reeds aangevoerd dat het discriminerend is indien in de nationale (Belgische) procedure op een welbepaald punt meer vereist wordt van de eiser dan in de Europese EBB-procedure. Het Grondwettelijk Hof wees de aantijging van discriminatie af, laconiek stellend³⁷ *“B.3.2. Het verschil in behandeling vloeit derhalve voort uit de al dan niet grensoverschrijdende aard van het geschil. Aangezien de zaak die aanhangig is voor de verwijzende rechter volledig gesitueerd is binnen de interne rechtsorde, dient de procedure die erop van toepassing is, niet te worden vergeleken met de in een Europese verordening bedoelde procedure. In die mate kan het in het geding zijnde verschil in behandeling op zich niet strijdig zijn met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.”*³⁸

³² Zie voor wat betreft de EBB-verordening artikel 1 en preambule nr. 9, zie voor wat betreft de EGV-verordening artikel 1 en preambule nr. 8.

³³ Na het vooreerst formuleren van kritiek op onder meer de lengte van de termijn die de EBB-procedure voorziet om verzet aan te tekenen, zie nr. 102 en 103 van de opinie in de zaak Bondora (C-494/18 en C-453/18), waarover meer infra.

³⁴ Zie bijvoorbeeld inzake hetgeen van de verweerder vereist is in geval van verweer in de Italiaanse nationale procedure versus de Europese procedure F. Villata e.a. “Italy” in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen, waar zij aangeven dat volgens sommige van de geïnterviewde Italiaanse rechters het gebrek aan verplichting voor de verweerder, in de EBB-verordening, om de redenen voor verweer op te geven, een stimulans uitmaakt voor de eiser om de nationale Italiaanse procedure te gebruiken (waar dit wel vereist wordt van de verweerder) in plaats van de Europese EBB-procedure (zie hierover ook al V. Van Den Eeckhout, “Vrijheid en bescherming van kwetsbare personen in het internationaal privaatrecht”, *Openrecht.nl* 2020).

³⁵ Mogelijk omdat in de specifieke situatie geen Europese procedure open staat maar enkel nationale procedures ter beschikking staan omdat niet voldaan is aan het vereiste van internationaliteit van de Europese procedure.

³⁶ Grondwettelijk Hof België 12 oktober 2017 Rolnummer 6504 arrest nr 117/2017. De verwijzende rechter had de vraag gesteld *“Schenden de artikelen 1338 en 1340 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij aan de schuldeiser de verplichting opleggen om zijn vordering te staven door het overleggen van een geschrift dat uitgaat van de schuldenaar, terwijl een dergelijke vereiste niet bestaat in de Europese betalingsbevelprocedure die bij de verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 is ingevoerd?”*

³⁷ In vervolg op de overwegingen *“B.2. De verwijzende rechter stelt het Hof een vraag over de bestaanbaarheid van de voormelde bepalingen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre zij een verschil in behandeling tussen schuldeisers instellen naargelang zij een betalingsbevelprocedure inleiden in het Belgische recht of in het kader van de door de Europese Unie vastgestelde regels, waarbij de eerstgenoemden, luidens de in het geding zijnde bepalingen, ertoe zijn gehouden een geschrift over te leggen dat uitgaat van de schuldenaar, terwijl een dergelijke vereiste niet bestaat in de bij de verordening (EG) nr. 1896/2006 ingevoerde procedure.*

B.3.1. Dat verschil in behandeling vloeit voort uit de vermelde bepalingen van de voormelde verordening die, volgens artikel 2, lid 1, ervan, « in grensoverschrijdende zaken, van toepassing [zijn] in burgerlijke en handelszaken, ongeacht de aard van het gerecht ». Evenzo wordt onder g) van artikel 7, lid 2, van de verordening gepreciseerd dat het verzoek « het grensoverschrijdende karakter van de zaak in de zin van artikel 3 » vermeldt.”

³⁸ Overigens moge hierbij aangetekend worden dat denkbaar is dat een rechtsverhouding wel degelijk internationaal is maar niet beantwoordt aan het criterium van internationaliteit van de Europese procedures (zie hierover ook nog infra, mede onder verwijzing naar de uitspraken Parking en Interplastics (C-367/19 en C-323/19) en ZSE Energia (C-627/17) en de

Het voorgaande heeft tevens al de vraag doen rijzen in hoeverre een eiser, mede vanuit punten van aantrekkelijkheid van de EBB-procedure in vergelijking met de nationale procedure, zelf vermag te bewerkstelligen dat de EBB-procedure toepasselijk wordt, met name indien de rechtsverhouding een rechtsverhouding is die zich in oorsprong in louter interne context afspeelt maar door de eiser middels een cessie internationaal wordt “gemaakt” – een praktijk die kennelijk reeds opgang heeft gemaakt in bepaalde landen.³⁹ Over deze kwestie betreffende de EBB-verordening heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie zich nog niet uitgesproken.

II.b.2. Hof van Justitie over de EBB-procedure en consumentenbescherming, mede in verhouding tot een nationale procedure: de zaak Bondora

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft zich inmiddels wel al uitgesproken over de specifieke kwestie van consumentenbescherming op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten in de context van de EBB-procedure, met name in de zaak Bondora.⁴⁰ De uitspraak is specifiek ook interessant vanuit het perspectief van een vergelijking tussen de nationale Spaanse procedure enerzijds, de EBB-procedure zoals gehanteerd in Spanje anderzijds: bij hantering van de Spaanse nationale procedure is controle op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten wel degelijk opgelegd, maar bij hantering van de EBB-procedure waren in nationale Spaanse implementatiewetgeving controle-beperkende en à la limite zelfs controle-verbiedende regels te vinden c.q. leken die daarin te vinden;⁴¹ via keuze, waar mogelijk, voor de EBB-procedure zoals in Spanje in gelding, leken eisers dan ook te kunnen ontsnappen aan controles die bij hantering van de nationale Spaanse procedure wel degelijk opgelegd waren.

In de uitspraak Bondora oordeelt het Hof dat ook bij hantering van de EBB-procedure controle op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten wel degelijk mogelijk is.⁴² Het Hof steunt daarbij mede op artikel 38 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie inzake consumentenbescherming – bepalend dat in het beleid van de Unie zorg wordt gedragen voor een hoog niveau van consumentenbescherming – evenals op artikel 9 EBB-procedure.⁴³ Het Hof verwijst

nationale procedure wordt gehanteerd – of dat de rechtsverhouding internationaal is en wel degelijk beantwoordt aan de vereisten inzake internationaliteit van de Europese procedures, maar desondanks om welbepaalde redenen voorkeur wordt gegeven aan de nationale procedure.

³⁹ Zie hierover voor België F. van Overbeeke, “De toepassing van de verordeningen inzake de Europese Executoriale Titel, het Betalingsbevel, de Geringe Vordering en het Europees Bankbeslag in België – onderzoeksresultaten” Tijdschrift@ipr.be 2019, afl. 3, nr. 62.

⁴⁰ HvJ EU, 19 december 2019, C-494/18 en C-453/18 (Bondora).

⁴¹ Zie punt 2 van de drieëntwintigste slotbepaling van de LEC. Over de diverse bepalingen in de Spaanse wetgeving, inclusief ook punt 11 van de drieëntwintigste slotbepaling van de LEC en inclusief een weergave van de ontwikkelingen veroorzaakt door de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak Banco Español de Crédito (HvJ EU 14 juni 2012, C-618/10 (Banco Español de Crédito) – zie met name het na deze uitspraak gewijzigde artikel 815, lid 4 van de LEC – de verwijzingsbeschikking van de zaak Bondora zoals in Nederlandse versie te lezen via <https://ec.europa.eu/minbuza/nl/documents/20142/1098398/C+453+18+verwijzingsbeschikking+redacted.pdf/e68d0e79-bd36-7e28-1b10-b5805d31c875?t=1545261899245>. Zie ook voor een weergave van de bepalingen van Spaans recht nrs. 18 en 19 van de uitspraak Bondora.

⁴² Het Hof oordeelde “Artikel 7, lid 2, onder d) en e), van verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure en artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, zoals uitgelegd door het Hof en gelezen in het licht van artikel 38 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moeten aldus worden uitgelegd dat zij een in het kader van een Europese betalingsbevelprocedure aangezocht „gerecht” in de zin van deze verordening toestaan om de schuldeiser om nadere informatie te verzoeken over de contractuele bedingen waarop de betrokken schuldvordering berust, teneinde ambtshalve te toetsen of die bedingen oneerlijk zijn, en bijgevolg in de weg staan aan een nationale wettelijke regeling op grond waarvan daartoe overgelegde aanvullende stukken buiten beschouwing worden gelaten.”

⁴³ Zie voor wat betreft artikel 9 EBB-verordening nr. 49 en volgende van de uitspraak.

daarbij tegelijk naar eerdere rechtspraak betreffende controle op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten van nationale procedures.

Opmerkelijk is hoezeer het Hof en, meer nog en zeer expliciet, de Advocaat-Generaal in deze zaak aandacht hebben voor de werking van de EBB-verordening *ten aanzien van* de nationale procedure: vermeldenswaard, zeker indien wordt gekeken vanuit het perspectief van verhouding tussen Europese procedures en nationale procedures,⁴⁴ daaruit voortvloeiende keuzemogelijkheden voor eisers evenals vanuit het perspectief van bescherming van verweerders, is dat het Hof in nummer 51 van de uitspraak overweegt “51 Een andere uitlegging van artikel 7, lid 2, onder d) en e), van verordening nr. 1896/2006 zou schuldeisers de mogelijkheid kunnen bieden de uit richtlijn 93/13 en artikel 38 van het Handvest voortvloeiende eisen te omzeilen.” De Advocaat-Generaal maakt expliciet gewag van de nationale Spaanse procedure – en de impact die die Spaanse procedure van eerdere rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft ondergaan inzake respect voor de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, *in verhouding tot* de EBB-procedure, waar in de opinie wordt gesteld “134. De keuze voor een andere uitlegging van de twee in het geding zijnde instrumenten zou immers tot een buitenkans-effect leiden, doordat weinig gewetensvolle schuldeisers de in richtlijn 93/13 neergelegde dwingende regeling (...) zouden kunnen omzeilen door gebruik te maken van de vereenvoudigde procedure uit verordening nr. 1896/2006 (...). Met een dergelijke oplossing zou het niet mogelijk zijn een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen in de zin van artikel 38 van het Handvest (...), met name ten aanzien van de economische belangen van consumenten (...). 135. Zoals de Commissie terecht heeft opgemerkt, zou een dergelijk resultaat in de hoofdgedingen des te absurder zijn omdat de nationaalrechtelijke betalingsbevelprocedure de consument een betere bescherming zou bieden dan de bij verordening nr. 1896/2006 ingevoerde Europese procedure. Die nationaalrechtelijke procedure, die is aangepast naar aanleiding van het arrest *Banco Español de Crédito* (...), voorziet namelijk in een ambtshalve toetsing door de rechter in het stadium van het onderzoek van het verzoek om een betalingsbevel. (...).”

Daar waar het eerder in bepaalde literatuur⁴⁵ nog werd betwijfeld of c.q. in hoeverre in de context van de EBB-procedure het voorleggen van documenten van eisers kon worden geëist, mede gezien de eerdere uitspraak Szyrocka⁴⁶ van het Hof van Justitie van de Europese Unie over het uitputtend karakter van artikel 7 EBB-verordening, wordt in de opinie⁴⁷ gesteld dat een en ander niet belet dat controle gebeurt van hetgeen in de *Europese richtlijn* inzake oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten wordt opgelegd.

De vraag kan worden gesteld in hoeverre de uitspraak Bondora *ruimere* implicaties kan hebben c.q. in hoeverre uit de uitspraak Bondora ruimere gevolgtrekkingen kunnen worden gemaakt dan louter op het vlak van consumentenbescherming op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten.

⁴⁴ Voor wat betreft het hanteren van de regels van de EBB-verordening als een soort *toetssteen voor nationale procedures*, wijs ik hierbij overigens terug naar hetgeen ik reeds vermeldde in V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, Tijdschrift@ipr.be, 2018, afl. 3, p. 147-184, p. 148-149; zie overigens ook de vermelding daar p. 148, voetnoot 11 voor wat betreft (de volgens het Hof verboden) toepassing *bij wege van analogie* van de EBB-procedure in nationale procedures.

⁴⁵ Zie bv., naar aanleiding van de uitspraak Szyrocka, E. Guinchard, *RTD Eur* 2013, p. 335, over Szyrocka.

⁴⁶ HvJ EU, 13 december 2012, C-215/11 (Szyrocka).

⁴⁷ Nr. 123 en volgende van de opinie.

Te denken valt bijvoorbeeld aan de kwestie van de regels van internationale bevoegdheid van de EBB-verordening en de controle c.q. handhaving daarvan, specifiek waar het regels ter bescherming van consument-verweerders⁴⁸ betreft.⁴⁹

Indien het regime van de EBB-procedure wordt geplaatst *naast het regime van de Brussel 1 bis verordening*, moet immers worden opgemerkt dat in de Brussel 1 bis verordening bij schending van de regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders, door de consument in de fase van tenuitvoerlegging alsnog een “weigeringsgrond” kan worden ingeroepen;⁵⁰ een dergelijke weigeringsgrond in de fase van tenuitvoerlegging is niet voorzien in het regime van de EBB-verordening – en is overigens evenmin voorzien in het regime van de EGV-verordening.

Wel zou nog kunnen worden gedacht aan de procedure van heroverweging⁵¹ als mogelijkheid van sanctionering van schending van regels van internationale bevoegdheid – althans wat betreft de EBB-verordening.⁵² Voor zóvér deze mogelijkheid open staat,⁵³ moet daarbij overigens worden onderkend dat het dan wel om een vergaande sanctie zou gaan waarbij met name de uitspraak in het hart zelf zou

⁴⁸ Over het consumentenbegrip in de regels van de EBB-verordening enerzijds, de Brussel 1 bis verordening anderzijds, zie V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, Tijdschrift@ipr.be, 2018, afl. 3, p. 147-184 en V. Van Den Eeckhout, “Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?”, working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, 23 p.

⁴⁹ Cfr. hierover ook al eerder in V. Van Den Eeckhout, “Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?”, working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, p. 16., inclusief een bespreking daar van de mogelijkheden/onmogelijkheden tot controle en handhaving. In de zaak Bondora was wellicht geen schending van bevoegdheidsregels van de EBB-verordening aan de orde (à la limite kan nog worden gedacht aan de situatie dat verweerder niet als een consument in de zin van artikel 6 lid 2 EBB-verordening zou worden beschouwd en een forumkeuze voor een ander land dan Spanje zou zijn gemaakt, maar daarvan wordt in de zaak geen gewag gemaakt); wel is overigens nog denkbaar dat tenuitvoerlegging van de Spaanse uitspraak elders zou worden gevraagd, met name indien het vermogen zich elders bevindt. Varianten zijn echter denkbaar waarbij wel degelijk een schending van regels van internationale bevoegdheid plaatsvindt, de procedure verder toch doorgang vindt, en naderhand eventueel in een andere lidstaat gepoogd wordt tenuitvoerlegging van de uitspraak te bekomen. Hypothesen zijn denkbaar waarbij de verweerder wel of niet woont in de lidstaat waar de procedure plaatsvindt en waarbij (delen van) het vermogen van de verweerder zich wel of niet bevinden in de lidstaat waar de procedure plaatsvindt. Als dan maar voldaan is aan het criterium van internationaliteit van de EBB-verordening, zou de EBB-verordening – als ook aan de overige toepassingsvoorwaarden is voldaan – een regime zijn waarvan de eiser toepassing zou kunnen maken, maar waarbij dus denkbaar is dat regels van internationale bevoegdheid worden geschonden, in het bijzonder regels ter bescherming van consument-verweerders (waarbij, voor wat betreft de EBB-verordening, de speciale bevoegdheidsregel van artikel 6 lid 2 EBB-verordening niet uit het oog mag verloren voor zóvér het verweerders betreft die consument zijn in de zin van artikel 6 lid 2 EBB-verordening).

⁵⁰ Zie met name artikel 45 lid 1 onder e Brussel 1 bis verordening.

⁵¹ Zie artikel 20 EBB-verordening.

⁵² Zie met name de mogelijkheden tot inroepen van de procedure van heroverweging zoals voorzien in (bewoordingen van) artikel 18 EGV.

⁵³ Over de vraag in hoeverre een verzoek tot heroverweging gebaseerd op bevoegdheidsschending daadwerkelijk gehonoreerd zal worden, mede gezien het Hof reeds besliste in de zaak Thomas Cook (HvJ EU, 22 oktober 2015, C-245/14 (Thomas Cook), zie diverse van mijn eerdere publicaties, waaronder V. Van Den Eeckhout, “The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)”, 2019, 53 p. en V. Van Den Eeckhout, “The Court of Justice of the European Union”, in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen. Voor een eerdere analyse van de zaak Thomas Cook zelf – de vraag in hoeverre verzoeken tot heroverweging na deze uitspraak alsnog kans maken op honorering, zie eerder meer bepaald V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, Tijdschrift@ipr.be, 2018, afl. 3, p. 170 en volgende evenals V. Van Den Eeckhout, “Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?”, working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, 23 p.

worden geraakt: de uitspraak kan dan immers niet louter niet worden tenuitvoergelegd in een ander land, de uitspraak zou middels de procedure van heroverweging zelfs totaal vernietigd kunnen worden; in die zin zou de sanctie van heroverweging verder gaan dan de sanctie van de Brussel 1 *bis* verordening. Ook zou de sanctiemogelijkheid breder zijn dan de sanctiemogelijkheid van de Brussel 1 *bis* verordening indien elke schending van regels van bevoegdheid – niet alleen de schending van bevoegdheidsregels zoals aangeduid in artikel 45 lid 1 onder e Brussel 1 *bis* verordening – zou kunnen leiden tot honorering van een verzoek tot heroverweging. Vermeldenswaard hierbij is nog dat in de zaak Thomas Cook⁵⁴ de Europese Commissie het standpunt had verdedigd dat een verzoek tot heroverweging zou kunnen worden gehonoreerd in zoverre het schending van regels van bevoegdheid betrof zoals ook voorzien in de Brussel 1 *bis* verordening – “te beperken in lijn met het bepaalde in verordening nr. 1215/2012.”

Aantekening hierbij verdient nog de kwestie of een sanctioneringsmogelijkheid wel of niet in de context van tenuitvoerlegging, in een lidstaat van tenuitvoerlegging, aan de orde dient te komen. Voor de heroverwegingsprocedure van de EBB-verordening lijkt dit niet nodig. Een heroverwegingsprocedure lijkt ook als zodanig te kunnen worden gestart, mits aan de overige voorwaarden is voldaan, inclusief dat de procedure tot een bepaalde fase is gevorderd. Wel moet het verzoek tot heroverweging sowieso worden ingesteld *in het land van het gerecht van oorsprong*, hetgeen mogelijk een complicatie vormt voor de verzoeker en belastend kan worden gevonden.⁵⁵

Het voorgaande betreft eventuele sanctiemogelijkheden nàdat een Europees betalingsbevel uitvoerbaar is verklaard.

De vraag kan worden gesteld in hoeverre, als al niet in de fase nà uitvoerbaarverklaring van een Europees betalingsbevel, al *tijdens de EBB-procedure zelf* – het door de eiser proberen bekomen van een rechterlijke uitspraak en het uitvoerbaar laten verklaren ervan – controle- en sanctioneringsmechanismen mogelijk zijn.⁵⁶ Mede gezien het eenvormig karakter van de EBB-procedure, kan de vraag worden gesteld wat al mogelijk is aan controle/handhaving tijdens de procedure zelf.

De mogelijkheden tot controle en sanctionering tijdens de procedure zelf – inclusief van de bijzondere bevoegdheidsregel zoals vervat in artikel 6 lid 2 EBB-verordening en die, bij toepassing van de EBB-procedure, een bijzondere bescherming van consument-verweerders verzekert – lijken echter veeleer beperkt van aard, zo gaf ik in eerdere publicaties⁵⁷ al aan, daarbij onder meer ingaand op de kwestie van mogelijke “geautomatiseerde” toetsing van artikel 8 en de overweging daaromtrent in nummer 16 van de preambule, op de (ontbrekende) rol van artikel 26 en 28 Brussel 1 *bis* verordening in de context van de EBB-procedure, op de (on)mogelijkheid tot controle op het moment van het uitvoerbaar verklaren van een Europees betalingsbevel. Eerder stelde ik ook al dat de eiser kennelijk de “arena” kan bepalen indien hij er in slaagt een Europees betalingsbevel te laten uitvaardigen, ook

⁵⁴ Zie nr. 16 van de opinie in de zaak Thomas Cook (C-245/14).

⁵⁵ Cfr. hierover ook al V. Van Den Eeckhout, “The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)”, 2019, 53 p. en V. Van Den Eeckhout, “The Court of Justice of the European Union”, in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen.

⁵⁶ Cfr. ook infra naar aanleiding van de zaak Salvoni (C-347/18).

⁵⁷ V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, *Tijdschrift@ipr.be*, 2018, afl. 3, p. 147-184 en V. Van Den Eeckhout, “Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?”, working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, 23 p.

indien dit Europees betalingsbevel achteraf zou blijken uitgevaardigd te zijn door een onbevoegde rechter.

Nu het Hof van Justitie van de Europese Unie het oordeel in de zaak Bondora mede steunde op artikel 9 EBB-verordening, kan worden geopperd of ook op enigerlei gelijkaardige manier zou kunnen worden gebruik gemaakt van artikel 9 EBB-verordening ter toetsing van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders. In de Luxemburgse praktijk van toepassing van de EBB-verordening is het alleszins zo dat verzoeken van rechters om meer informatie, gericht op het nagaan of mogelijk sprake was van een consumentenovereenkomst waarbij regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consumenten zouden zijn geschonden, reeds mede gesteund werden op artikel 9 EBB-verordening.⁵⁸ Weliswaar gaat het hier om een andere kwestie dan om het (kunnen) nagaan van respect voor regels van consumentenbescherming gesteund op de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, om een ander soort toetsing, met een mogelijk eigen consumentenbegrip etc.,⁵⁹ maar in zoverre beide kwesties onder dezelfde paraplu van artikel 9 EBB-verordening worden gebracht, brengt dit mede de kwestie naar voren in hoeverre in die zin in de Bondora-argumentatie een argument kan worden gevonden dat wel degelijk (meer) ruimte is voor controle van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consumenten en hoe het Hof dienaangaande zou redeneren.

II.b.3. Ruimer bekeken: de zaak Salvoni als opstap voor een breder perspectief

In discussies over (meer) controle op respect voor regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders zou mogelijk mede gesteund kunnen worden op de zaak Salvoni⁶⁰ van het Hof van Justitie van de Europese Unie, via een a contrario redenering als het ware. In de opinie bij Salvoni⁶¹ werd gewezen op een verschil tussen de Brussel 1 *bis* verordening enerzijds, de

⁵⁸ Zie V. Van Den Eeckhout, "Report "Luxembourg" (IC2BE)", 2019, 84 p., met name p. 30 en p. 47 over het gebruik van standaardformulier B, gesteund op artikel 9 EBB-verordening. Zie ook V. Van Den Eeckhout en C. Santaló Goris, "Luxembourg" in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen.

⁵⁹ Over dergelijke kwesties, zie ook al V. Van Den Eeckhout, "The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)", 2019, 53 p. V. Van Den Eeckhout, "The Court of Justice of the European Union", in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen en V. Van Den Eeckhout, "Report "Luxembourg" (IC2BE)", 2019, 84 p., V. Van Den Eeckhout, "Handhaving van regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders in de context van de EBB-verordening en de EGV-verordening, enkele actuele beschouwingen. En attendant Godot?", working paper beschikbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330821, 2019, 23 p, inclusief ook het aanduiden van de kwestie van mogelijke onwetendheid van de consument betreffende kwesties van internationale bevoegdheid en mogelijke parallellen tussen hetgeen in deze zaak wordt aangeduid op het vlak van onwetendheid van de consument betreffende aspecten van consumentenbescherming op basis van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (zie vooral nr. 107 en volgende van de opinie van de AG bij de zaak Bondora; zie ook nr. 103 van de opinie waarnaar supra reeds werd verwezen en waarin de AG stelt, na eerst in nr. 102 de vraag op te werpen "Is er sprake van een niet te onderschatten risico dat de consument tegen wie een verzoek om een Europees betalingsbevel gericht is, geen verzet aantekent tegen dat verzoek wegens de nadere regels die daarvoor gelden?": "Net zoals de Commissie ben ik van mening dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord, met name wegens ten eerste de termijn voor het aantekenen van verzet, ten tweede het risico dat de consument de omvang van zijn rechten niet kent, en ten derde de beperkte informatie die hem ter beschikking wordt gesteld.") en onwetendheid van de consument met de problematiek als zodanig van internationale bevoegdheid, en inclusief het nagaan daar van mogelijke stadia waarin wel/niet een controle zou kunnen gebeuren van schending van regels van internationale bevoegdheid (over de stadia waarin een controle zou kunnen gebeuren van schending van de Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, zie vooral nr. 83 en 97 van de opinie van de AG bij de zaak Bondora).

⁶⁰ HvJ EU, 4 september 2019, C-347/18 (Salvoni).

⁶¹ Zie nr. 72 van de opinie, waar de AG stelt "Mijn conclusie over dit punt wordt niet ontkracht door de rechtspraak waarin het Hof de aard heeft onderzocht van de procedure waarmee een beslissing als Europese executorialie titel wordt gewaarmerkt in de zin van verordening nr. 805/2004.(...) De plicht van het gerecht van oorsprong om na te gaan of is voldaan aan alle vereisten

EET-verordening⁶² anderzijds, terzake de mogelijkheid van controle van respect voor regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders, met name terzake het moment en de manier waarop controle kan gebeuren. Een vergelijking tussen Brussel 1 *bis* en andere regimes kan echter ook ruimer, breder gemaakt worden, met name indien ook de EBB-verordening en de EGV-verordening in een vergelijking worden betrokken. Bij het doorvoeren van dergelijke vergelijking moge worden aangetekend dat in de Salvoni-uitspraak mede werd getoetst aan artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie inzake het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht; het Hof oordeelde dat artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie niet was geschonden,⁶³ daarbij mede refererend naar de mogelijkheid die voor de consument alsnog zou bestaan de schending aan te brengen en te laten sanctioneren via het aanvoeren van de schending van regels als weigeringsgrond.⁶⁴ Zoals hierboven reeds aangegeven, hebben echter noch de EBB-verordening noch de EGV-verordening een dergelijke weigeringsgrond in de fase van tenuitvoerlegging voor de consument voorzien. Geopperd zou nog kunnen worden dat in de context van de Europese eenvormige procedures niet alleen de mogelijkheden voorzien in de fase van tenuitvoerlegging van tel zijn, maar ook ruimer moet worden gekeken naar mogelijkheden-mechanismen van controle en sanctionering – in het bijzonder van de consument-verweerder beschermende bevoegdheidsregel van artikel 6 lid 2 EBB-verordening – evenals naar de mogelijkheid van het mechanisme van heroverweging. Over het wel of niet bestaan van dergelijke mechanismen c.q. de mogelijke ruimte die daarbij wordt geboden dan wel de complicaties ervan schreef ik echter hierboven al. Eerder wierp ik in die zin ook al de vraag in hoeverre hetgeen wordt overwogen in de uitspraak Salvoni bij een vergelijking tussen de Brussel 1 *bis* verordening en de EBB-verordening zou kunnen leiden tot beargumentering van (meer) controle- en sanctioneringsmechanismen in de EBB-verordening.⁶⁵

De opinie Salvoni zelf beperkt zich echter, zoals aangegeven, tot een aanstippen van een vergelijking van de Brussel 1 *bis* verordening met de EET-verordening. Interessant daarbij is nog wel dat het Hof van Justitie van de Europese Unie zelf eerder, in de zaak Cornelius de Visser,⁶⁶ al meer gestrengheid toonde bij hantering van de EET-verordening dan bij hantering van de Brussel 1 (*bis*) verordening voor

voor waarmede als Europese executoriala titel vloeit expliciet voort uit artikel 6 van verordening nr. 805/2004, dat geen equivalent heeft in verordening nr. 1215/2012."

⁶² Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriala titel voor niet-betwiste schuldvorderingen ("EET-verordening").

⁶³ Het Hof oordeelde "Artikel 53 van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, zoals gewijzigd bij gedelegeerde verordening (EU) 2015/281 van de Commissie van 26 november 2014, beschouwd in samenhang met artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat het gerecht van herkomst dat is verzocht het in artikel 53 bedoelde certificaat af te geven met betrekking tot een definitief geworden beslissing, ambtshalve kan nagaan of sprake is van schending van de bepalingen van hoofdstuk II, afdeling 4, van deze verordening, teneinde de consument te informeren over de eventueel vastgestelde schending en hem in staat te stellen met kennis van zaken de mogelijkheid te overwegen om gebruik te maken van het rechtsmiddel waarin artikel 45 van die verordening voorziet."

⁶⁴ In nr. 45 van het arrest wordt gesteld "Voorts wordt geen afbreuk gedaan aan het in artikel 47 van het Handvest vervatte recht op een doeltreffende voorziening in rechte, aangezien artikel 45 van verordening nr. 1215/2012 de verweerder toestaat met name aan te voeren dat sprake is van eventuele schending van de bevoegdheidsregels van hoofdstuk II, afdeling 4, van die verordening, betreffende door consumenten gesloten overeenkomsten."

⁶⁵ Zie hierover al eerder V. Van Den Eeckhout, "The Case law of the CJEU – CJEU case law on Cross-Border Enforcement (IC2BE)", 2019, 53 p. en V. Van Den Eeckhout, "The Court of Justice of the European Union", in *Informed Choices in Cross-Border Enforcement*, T. Kruger en J. von Hein (eds.), Cambridge: Intersentia 2020, te verschijnen.

⁶⁶ HvJ EU, 15 maart 2012, C-292/10 (Cornelius de Visser). Het Hof oordeelde in deze uitspraak betreffende de EET-verordening dat "Het recht van de Unie moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een verstekvonnis dat is uitgesproken tegen een verweerder van wie het adres onbekend is, wordt gewaarmerkt als Europese executoriala titel in de zin van verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriala titel voor niet-betwiste schuldvorderingen."

wat betreft verweerders zonder bekende woonplaats, precies gezien het ontbreken van een weigeringsgrond voor tenuitvoerlegging als artikel 34 lid 2 Brussel 1 verordening (het huidige artikel 45 lid 1 b Brussel 1 *bis* verordening) in de EET-verordening.⁶⁷ Recent volgde het Spaans Grondwettelijk Hof een soortgelijke redenering – inclusief verwijzing naar de uitspraak Cornelius de Visser – in zijn uitspraak van 20 februari 2020.⁶⁸ A la limite zou kunnen worden gesteld dat een verweerder in die zin, althans wat betreft bepaalde aspecten,⁶⁹ mogelijk zelfs beter “beschermd” kan zijn⁷⁰ middels hetgeen bepaald is in de EET-verordening dan in het regime van de Brussel 1 *bis* verordening.

II.b.4. Afrondende kanttekeningen naar aanleiding van de zaak Parking en Interplastics

Ik rond af met het aanstippen van een andere recente zaak van het Hof van Justitie van de Europese Unie waarin zowel de Brussel 1 *bis* verordening als de EET-verordening⁷¹ werden betrokken, met name de gecombineerde zaken Parking en Interplastics.⁷² Ik beperk me hierbij tot het maken van twee kanttekeningen betreffende deze zaak.

Een eerste kanttekening betreft hetgeen in deze zaak wordt overwogen omtrent het grensoverschrijdend karakter van een rechtsverhouding. Opmerkelijk is met name dat in de zaak Parking en Interplastics terzake hantering van de Brussel 1 *bis* verordening in nummer 34 van deze uitspraak wordt gerefereerd naar artikel 3 lid 1 EBB-verordening en de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie in de zaak Bondora, over de EBB-verordening, betreffende artikel 3 lid 1

⁶⁷ Zie nr. 57 van de uitspraak.

⁶⁸ Spaans Grondwettelijk Hof, 20 februari 2020, zie hierover – inclusief een link naar de uitspraak zelf – <https://conflictoflaws.net/2020/the-artist-the-actor-and-the-eeo-regulation-or-how-the-english-courts-and-the-spanish-constitutional-court-prevented-a-cross-border-injustice-threatened-via-the-eeo-regulation-in-the-litigation-con/>

⁶⁹ Zie voor bedenkingen over de positie van *werknemer*-verweerders, die in het regime van de EET-verordening géén bijzondere bescherming lijken te genieten op het vlak van regels inzake internationale bevoegdheid, V. Van Den Eeckhout, “Regels van internationale bevoegdheid in de context van de “tweede generatie” verordeningen. Enkele beschouwingen vanuit het perspectief van bescherming van zwakke partijen”, Tijdschrift@ipr.be, 2018, afl. 3, p. 147-184, p. 157 onder verwijzing naar U. Grusic, “Recognition and Enforcement of Judgments in Employment Matters in European Private International Law”, *Journal of Private International Law* 2016, Vol. 12, No 3, p. 521-544.

⁷⁰ In de zin dat in bepaalde gevallen (hypothese van verweerder met onbekende woonplaats – cfr. de zaak Cornelius de Visser; hypothese van consument-verweerder waarbij tijdens de voorafgaande procedure de regels van internationale bevoegdheid ter bescherming van consument-verweerders zoals opgenomen als vereiste voor het afleveren van een certificaat in de EET-verordening zijn geschonden – cfr. de referentie naar de EET in de opinie Salvoni) door de rechter geen certificaat zal mogen worden afgeleverd – tenuitvoerlegging op basis van de Brussel 1 *bis* verordening is dan wel nog mogelijk, maar met desgevallend de mogelijkheid (voor de verweerder) tot het invoeren van een weigeringsgrond op basis van artikel 45 Brussel 1 *bis* verordening. In eerdere publicaties benaderde ik het voorgaande reeds vanuit de vraagstelling in hoeverre met de invoering van de EET-verordening – en, ruimer, met de totstandbrenging van de tweede generatie verordeningen – wel of niet louter een verschuiving heeft plaatsgevonden van controle door het gerecht van het land van tenuitvoerlegging naar het gerecht van het land van oorsprong.

⁷¹ De (impact van de uitspraak Zulfikarpašić over de) EET-verordening werd echter door het Hof in casu als irrelevant ter zijde geschoven, zie met name nr. 41 van de uitspraak waar wordt gesteld “Met het oog op de verstrekking van een nuttig antwoord aan de verwijzende rechter moet worden onderstreept, voor zover deze rechter naar het arrest van 9 maart 2017, Zulfikarpašić (C-484/15, EU:C:2017:199), verwijst, dat de zaak die tot dat arrest heeft geleid betrekking had op verordening nr. 805/2004. In casu zijn de twee betrokken schuldvorderingen echter geen „niet-betwiste” schuldvorderingen in de zin van artikel 3 van die verordening, aangezien zij voor die rechter worden betwist. Bijgevolg is verordening nr. 805/2004 *ratione materiae* niet van toepassing.”

⁷² HvJ EU, 7 mei 2020, C-267/19 en C-323/19 (Parking en Interplastics). Het Hof oordeelde in deze zaak dat “Artikel 18 VWEU en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet in de weg staan aan een nationale regeling waarbij notarissen die handelen in het kader van de bevoegdheden die hun zijn toegekend in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging op grond van een bewijskrachtig document, worden gemachtigd om dwangbevelen uit te vaardigen die, zoals blijkt uit het arrest van 9 maart 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193), niet kunnen worden erkend en ten uitvoer gelegd in een andere lidstaat.”

EBB-verordening inzake het criterium van internationaliteit voor toepassing van de EBB-verordening;⁷³ (ook) in de zaak Bondora was een eiser de partij met woonplaats in een andere lidstaat dan de lidstaat van het aangezochte gerecht, net zoals in de in casu ter discussie staande situatie van een buitenlandse eiser tegen een Kroatische verweerder. De gemaakte verwijzing kan, enerzijds, een *ruime* definitie van het grensoverschrijdend karakter van een rechtsverhouding lijken in te houden. Maar anderzijds moet worden onderkend dat de bepaling van internationaliteit in de EBB-verordening, net zoals in de EGV-verordening waarbij het criterium van internationaliteit op eenzelfde manier is bepaald, zelf zeker ook beperkingen kent. In de zaak ZSE Energia⁷⁴ van het Hof van Justitie van de Europese Unie betreffende de EGV-verordening kwam deze beperktheid expliciet tot uitdrukking in de context van de EGV-verordening. Daarbij wordt door het Hof van Justitie van de Europese Unie gewag gemaakt van de bewuste keuze van de Europese wetgever tot vasthouden aan dergelijke beperking. In deze zaak wordt overigens uitdrukkelijk verwezen naar document COM(2013)794final waarin is aangegeven hoezeer het criterium van internationaliteit bij toepassing van de EGV-verordening beperkter is dan dat van de Brussel 1 *bis* verordening.⁷⁵ Voldoen aan het criterium van internationaliteit zoals bepaald in de EBB-verordening is voor toepassing van de regels zelf van de Brussel 1 *bis* verordening – regels van internationale bevoegdheid en regels van erkenning en tenuitvoerlegging – noch een voldoende, noch een noodzakelijke voorwaarde, zo moet alleszins worden onderkend. Overigens werd in de opinie van de Advocaat-Generaal bij de zaak Zulfikarpašić⁷⁶ ook al gewezen op verschillen tussen de EET-verordening enerzijds, de andere tweede generatieverordeningen anderzijds inzake vereisten van internationaliteit.

De verwijzing in de zaak Parking en Interplastics naar de zaak Bondora doet vragen rijzen naar de precieze betekenis/impact ervan: is de verwijzing bedoeld in die zin dat het voldoen aan internationaliteit in de zin van Bondora c.q. de EBB-verordening op zich zou volstaan als voldoende

⁷³ In het arrest wordt in de nummers 33-35 gesteld “33 Terwijl verordening nr. 1215/2012 het begrip „grensoverschrijdende [geschillen]” niet definieert, hoewel dit begrip wordt gebruikt in de overwegingen 3 en 26 ervan, moet worden geconstateerd dat artikel 3, lid 1, van verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure (PB 2006, L 399, blz. 1) het overeenkomstige begrip „grensoverschrijdende zaak” definieert als een zaak waarin ten minste een van de partijen haar woonplaats of haar gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan de lidstaat van het aangezochte gerecht. 34 Op basis van die bepaling heeft het Hof geoordeeld dat, wanneer de verzoeker in een betalingsbevelprocedure gevestigd is in een andere lidstaat dan die van de aangezochte rechter, het geding een grensoverschrijdend karakter heeft en dus binnen de werkingssfeer van verordening nr. 1896/2006 valt (zie in die zin arrest van 19 december 2019, Bondora, C-453/18 en C-494/18, EU:C:2019:1118, punt 35). 35 Met die uitlegging van artikel 3, lid 1, van verordening nr. 1896/2006 kan in beginsel ook het grensoverschrijdend karakter – en dus het grensoverschrijdend element – van een geschil worden vastgesteld teneinde verordening nr. 1215/2012 te kunnen toepassen. Immers, aangezien beide verordeningen onder de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdend gevolgen vallen, dient een geharmoniseerde uitlegging te worden gegeven aan de overeenkomstige begrippen die de Uniewetgever in deze verordeningen heeft gebruikt.” In het daaraan voorafgaande nummer 32 van de uitspraak was door het Hof de zaak Owusu aan gehaald (“Dienaangaande zij opgemerkt dat het Hof in zijn rechtspraak, bij het onderzoek van het internationale karakter van de aan de orde zijnde rechtsverhouding, herhaaldelijk heeft verwezen naar de „respectieve woonplaats van partijen bij het geding”, zonder daarbij een onderscheid te maken volgens hun hoedanigheid in de procedure (zie in die zin arrest van 1 maart 2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, punten 25 en 26)”). Men denke hierbij ook aan de thematiek van de afscheiding van zuiver interne situaties van internationale, intracommunautaire situaties, de kwestie van het hypothetisch karakter etc. (over “hypothetisch”, zie ook nr. 24 van de uitspraak Eos Matrix (HvJ EU, 6 november 2019, C-234/19 (Eos Matrix)) – uitspraak waarnaar in de zaak Parkings en Interplastics zoals verder aangegeven ook wordt verwezen).

⁷⁴ HvJ EU, 22 november 2018, C-627/17 (ZSE Energia).

⁷⁵ Zie met name p. 6 van het document.

⁷⁶ Zie nr. 25 en volgende van de opinie de zaak Zulfikarpašić C-484/15), waar wordt gesteld dat anders dan het geval is in de EBB-verordening, de EGV-verordening en de EAPO-verordening, de EET-verordening geen voorwaarden stelt betreffende de grensoverschrijdend aard van het geschil. Over de rol van de EET-verordening in de zaak Parking en Interplastics (een situatie waarbij in casu geen sprake was van een onbetwiste schuldvordering) volgens het Hof, zie reeds supra, in verwijzing naar nr. 41 van de uitspraak. In de zaak Zulfikarpašić was sprake van een in oorsprong interne Kroatische rechtsverhouding, waarbij tegen het dwangbevel geen verzet was aangetekend en verzocht was om een EET-certificaat.

voorwaarde en voldoende zou getuigen van internationaliteit – mogelijk als één van de manieren waarop een rechtsverhouding internationaal kan zijn c.q. als argument ten overvloede om te getuigen van de internationaliteit van de rechtsverhouding – , of is de verwijzing bedoeld in die zin dat hier sprake is van een noodzakelijke voorwaarde – voor bevoegdheid van het Hof/voor toepassing van de Brussel 1 *bis* verordening? Hoe situeert zich deze overweging ten aanzien van vereisten inzake het kunnen voeren van een procedure bij het Europees Hof (“bevoegdheid van het Hof”) versus voorwaarden voor toepassing van een welbepaald regime, met daarbij mogelijk nog een onderscheid tussen voorwaarden voor toepassing van regels van erkenning en tenuitvoerlegging enerzijds, voorwaarden voor toepassing van regels van internationale bevoegdheid anderzijds – die terzake de Brussel 1 *bis* verordening verschillen.

Alleszins kan de overweging in de uitspraak Parking en Interplastics inzake nagestreefde consistentie c.q. “geharmoniseerde uitlegging”,⁷⁷ enigszins verrassen, nu de Europese wetgever zelf duidelijk niét consistent heeft willen zijn terzake het criterium voor internationaliteit c.q. het als dusdanig vereisten van internationaliteit in onderscheiden regimes en mede daarmee de vraag rijst hoe precies het Hof deze passage heeft bedoeld c.q. hoe de passage moet worden begrepen.

Een tweede kanttekening betreft de manier waarop het Europees Hof in casu een nationale procedure beoordeelt en de interactie daarvan met het regime van de Brussel 1 *bis* verordening; in het bijzonder rijst hier de vraag naar *de mogelijke impact van Europese regimes – zoals de Brussel 1 bis verordening – op (de beoordeling van) nationale procedures.*

In een eerdere zaak⁷⁸ waarin het de Kroatische procedure betrof waarover aan het Hof een beoordeling was gevraagd, had het Hof de zaak afgewezen als niet-ontvankelijk, nu het een puur interne zaak zou betreffen. In de zaak Parking en Interplastics werd echter, zoals hierboven al aangegeven, wel besloten tot bevoegdheid van het Hof en werd vervolgens overgegaan tot beoordeling van de nationale procedure. In casu wees het Hof de aangevoerde kritiek op de nationale procedure inhoudelijk af en werd gesteld dat de nationale procedure wel degelijk de toets van artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie kon doorstaan en er geen sprake kon zijn van schending van artikel 18 VWEU, maar de vraag is of dit in een andere zaak, betreffende een andere nationale procedure, mogelijk anders zou kunnen liggen. Sowieso wérd wel degelijk getoetst, hier op basis van artikel 47 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie inzake het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht en artikel 18 VWEU inzake non-discriminatie op basis van nationaliteit.

Ruimer gesteld kan hierbij de vraag worden gesteld in hoeverre het Hof met deze zaak de deur dicht heeft gelaten dan wel (ruimer) open heeft gesteld voor toetsing van nationale procedures. Hierbij zouden in deze casus, à la limite, ook mechanismen en denktrants inzake (bestrijding van) omgekeerde discriminatie in specifieke zin kunnen naar voren komen. Aantijgingen van omgekeerde discriminatie doen zich immers soms voor in die zin dat betoogd wordt dat een partij wier rechtsverhouding zich in een zuiver interne context afspeelt, gediscrimineerd wordt ten aanzien van partijen wier rechtsverhouding zich in een internationale, intracommunautaire context afspeelt vanuit de overweging dat de partij wier rechtsverhouding zich in internationale context afspeelt aanspraak kan

⁷⁷ “35. Met die uitlegging van artikel 3, lid 1, van verordening nr. 1896/2006 kan in beginsel ook het grensoverschrijdende karakter – en dus het grensoverschrijdende element – van een geschil worden vastgesteld teneinde verordening nr. 1215/2012 te kunnen toepassen. Immers, aangezien beide verordeningen onder de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen vallen, dient een geharmoniseerde uitlegging te worden gegeven aan de overeenkomstige begrippen die de Uniewetgever in deze verordeningen heeft gebruikt.”

⁷⁸ HvJ EU, 6 november 2019, C-234/19 (Eos Matrix).

maken op bepaalde rechten die niet openstaan voor partijen wier rechtsverhouding zich niet in die context afspeelt – daarin begrepen, als het zaken betreft waarbij internationaal privaatrecht aan de orde is – rechten die ontstaan door het in een bepaald land kunnen bekomen van een gewilde uitspraak c.q. rechtsverhouding, het binnen Europa kunnen laten circuleren van die uitspraak en het via een zogenaamde U-bocht constructie vervolgens intern laten vigeren van die uitspraak; vandaaruit wordt vervolgens soms aangevoerd dat ook voor “interne situaties” een mogelijkheid zou moeten openstaan dergelijk resultaat te bekomen – omgekeerde discriminatie in die zin.⁷⁹ In casu betreft het dan, à la limite, echter de kwestie dat een uitspraak niét Europees kan circuleren, en het mogelijk effect daarvan op interne procedures; welnu, een vraag die daarbij kan rijzen, is of dan vervolgens ook intern een vorm van *verbod* zou moeten gelden. De nationale procedure stond in casu als het ware nog overeind – alleszins tot op bepaalde hoogte c.q. in welbepaalde gevallen – terwijl er belemmeringen gelden voor de “Europese gelding” van uitspraken die op basis van die nationale procedure zijn tot stand gekomen. A la limite zou kunnen worden gesteld dat hier, op deze specifieke manier, de vraag rijst naar (de waarde van) het “model” van de Brussel 1 *bis* verordening (als regime dat iets wel of niet toelaat te circuleren) voor interne situaties c.q. als aanduiding van de wenselijkheid c.q. aanvaardbaarheid dan wel de laakbaarheid, als het ware, van interne procedures en de resultaten daarvan.

In de zaak Parking en Interplastics haalt het Hof, na het aanvaarden van bevoegdheid, aan dat het Hof eerder⁸⁰ al had geoordeeld dat een welbepaald type uitspraak niet voor circulatie via de Brussel 1 *bis* verordening in aanmerking komt maar daarbij op zich geen oordeel had uitgesproken over de interne procedure zelf.⁸¹ Het Hof beoordeelt vervolgens in casu wel de nationale procedure die tot het genoemde type uitspraak kan leiden vanuit artikel 47 Handvest en aantijgingen inzake discriminatie.⁸²

⁷⁹ Zie over dergelijke argumentaties, dynamieken etc. V. Van Den Eeckhout, “De wisselwerking tussen materieel recht en internationaal privaatrecht: eenrichtings- of tweerichtingsverkeer?” Rechtskundig Weekblad 2000, p. 1249-1265. Te denken valt hierbij aan diverse voorbeelden in de familierechtelijke sfeer, waarbij met name kan worden gedacht aan rechtsfiguren als echtscheidingen etc. Cfr. recent, vanuit het oogpunt van het Hof van Justitie van de Europese Unie, in de sfeer van het familierecht en toegespitst op de kwestie van huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht, nr. 45 van de uitspraak Coman (HvJ EU, 5 juni 2018, C-673/16 (Coman)).

⁸⁰ HvJ EU, 9 maart 2017, C-551/15 (Pula Parking).

⁸¹ Zie met name nrs. 42 en volgende van het arrest waar wordt gesteld – de passages verdienen citering gezien de relevantie ervan “42 *Derhalve moeten de twee vragen van de verwijzende rechter, die samen moeten worden onderzocht, in die zin worden opgevat dat hij daarmee in wezen wenst te vernemen of, indien de door hem te geven beslissingen binnen de werkingssfeer van verordening nr. 1215/2012 vallen, artikel 18 VWEU en artikel 47 van het Handvest aldus moeten worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een nationale regeling waarbij aan notarissen, wanneer zij optreden in het kader van de bevoegdheden waarover zij in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging op grond van een bewijskrachtig document beschikken, de bevoegdheid wordt verleend om dwangbevelen uit te vaardigen die, zoals blijkt uit het arrest van 9 maart 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193), niet kunnen worden erkend en ten uitvoer gelegd in een andere lidstaat. 43 Meteen moet met betrekking tot de draagwijdte van dat arrest worden benadrukt dat het Hof zich daarin enkel heeft uitgesproken over de vraag of de notarissen in Kroatië die in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging op grond van een bewijskrachtig document handelen in het kader van de bevoegdheden die hun bij de wet gedwongen tenuitvoerlegging zijn toegekend, daarbij in de hoedanigheid van „gerecht” optreden, en dus over de erkenning en de tenuitvoerlegging, op grond van verordening nr. 1215/2012, van de bevelen die uit dergelijke procedures voortvloeien, zonder de specificiteit van de Kroatische rechtsorde in dat opzicht ter discussie te stellen. 44 Het Hof heeft zich in dat arrest echter niet uitgesproken over de vraag of die notarissen wel bevoegd zijn om dwangbevelen uit te vaardigen in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging, en het heeft geenszins geoordeeld dat verordening nr. 1215/2012 het gebruik van dit soort procedures verbiedt.”*

⁸² Ook in de eerdere zaak Eos Matrix (HvJ EU, beschikking van 6 november 2019, C-234/19 (Eos Matrix)) waarnaar in deze uitspraak in nr. 49 wordt verwezen, was deze Kroatische bijzondere procedure reeds bevestigd vanuit artikel 18 VWEU, maar in die zaak had het Hof besloten dat het onbevoegd was, cfr. ook al supra.

Wat betreft het punt van discriminatie, zijn bij brede beschouwing van deze zaak kwesties te onderscheiden inzake discriminatie vanuit het perspectief van eiser dan wel verweerder, in interne versus zogenaamd internationale situaties.

De problematiek van discriminatie c.q. verschil in behandeling kan bekeken worden vanuit het perspectief van de *Kroatische schuldeiser*⁸³ – vergelijking van de positie tussen Kroatische schuldeisers enerzijds en buitenlandse schuldeisers anderzijds indien zij in Kroatië deze specifieke Kroatische procedure proberen te hanteren tegen een Kroatische dan wel een buitenlandse schuldenaar, en deze vervolgens gestopt wordt dan wel mag worden doorgevoerd – maar zonder dat de uitspraak via de Brussel 1 bis verordening in andere EU-landen zou kunnen gelding krijgen, evenals vergelijking van de positie tussen Kroatische schuldeisers waar het voor hen onmogelijk is in Kroatië via deze bijzondere nationale procedure een uitspraak te bekomen die in andere EU-lidstaten gelding zal hebben, versus buitenlandse schuldeisers die in hun lidstaat via een daar bestaande nationale procedure wel een dergelijke uitspraak kunnen bekomen.⁸⁴

Ik maak hierbij ook een aantekening over het perspectief van *Kroatische schuldenaars* waarbij ik herinner aan de hoger reeds genoemde zaak zoals die voorlag bij het Belgische Grondwettelijk Hof – waarbij een Belgische eiser bij het nationale gerecht aanvoerde gediscrimineerd te worden in vergelijking met eisers in een Europese procedure. Interessant nu is de zaak Parking en Interplastics daarnaast te stellen vanuit het perspectief van discriminatie van *schuldenaars*. Het is met name interessant de zaak Parking en Interplastics zoals die voorlag bij het Hof van Justitie van de Europese Unie enerzijds, te plaatsen naast de zaak zoals die voorlag bij het Belgische Grondwettelijk Hof en de daarin aangevoerde aantijging van discriminatie anderzijds, met name waar het in deze laatste zaak de aantijging betrof dat Belgische eisers in interne procedures zouden worden gediscrimineerd – indien de zaak vanuit het omgekeerde perspectief zou worden bekeken: met als effect dat verweerders in deze procedures beter worden beschermd dan in de Europese procedure. In de zaak Parking en Interplastics daarentegen, waarbij de aantijging van discriminatie voor het Hof zelf werd toegespitst op schending van het discriminatieverbod op basis van nationaliteit zoals opgenomen in artikel 18 VWEU, kan het vanuit een bepaalde zienswijze worden voorgesteld als zouden nationale verweerders in nationale procedures juist minder worden beschermd, nu tegen hen alsnog een nationale procedure kon worden gevoerd – zij het dat een op basis daarvan tot stand gekomen uitspraak niet binnen Europa kan circuleren op grond van de Brussel 1 bis verordening – terwijl de procedure eenvoudigweg zou worden stopgezet indien het een buitenlandse verweerder zou betreffen. Zo gesteld zou een nationale, Kroatische schuldenaar in deze specifieke nationale, Kroatische procedure hier precies sléchter af zijn.

Het Hof zelf overweegt⁸⁵ in de zaak Parking en Interplastics bij de bespreking van artikel 18 VWEU, omtrent de aantijging van discriminatie op basis van nationaliteit, dat de Kroatische procedure niet voorziet in een verschillende behandeling volgens nationaliteit en dat de bevelen die aan het eind van de procedure worden afgegeven, in een andere lidstaat niet kunnen worden erkend en ten uitvoer

⁸³ Wat betreft het beschouwen in verhouding tot alternatieven als de EBB-procedure moet voor ogen worden gehouden dat de EBB-procedure sowieso enkel open staat voor rechtsverhoudingen die voldoen aan het criterium van internationaliteit zoals bepaald in artikel 3 EBB-verordening; zie bovendien ook de regels van internationale bevoegdheid van de EBB-verordening inzake (on)mogelijkheden tot het voeren van een EBB-procedure door een binnenlandse eiser in de eigen rechtsorde.

⁸⁴ Omtrent een vergelijking tussen nationale rechtsordes, zie hetgeen het Hof overweegt in nummers 47 en 48 van de uitspraak, waarin wordt benadrukt dat de kwalificatie van de notarissen in verschillende lidstaten ondergeschikt blijft aan de specifieke kenmerken van de respectieve rechtsordes, “aangezien verordening nr. 1215/2012, zoals ook de Commissie in haar schriftelijke opmerkingen heeft aangegeven, niet tot doel heeft een bepaalde organisatie van het justitiële apparaat op te leggen.”

⁸⁵ Zie nummers 45 en volgende van de uitspraak. Hierboven werd ook al verwezen naar nummer 47 en 48 van de uitspraak.

gelegd volgens de Brussel 1 bis verordening, “zulks los van het criterium van de nationaliteit van de partijen.” Omtrent de aantijging van omgekeerde discriminatie overweegt het Hof louter het volgende, in nummer 49 en 50 van de uitspraak – de passage moge worden geciteerd, gezien hetgeen het Hof er wel/niet in vermeldt: “49. Wat ten slotte de omgekeerde discriminatie betreft waarover de verwijzende rechter zich vragen stelt, blijkt uit de bij deze verordening ingevoerde regeling dat de lidstaten beslissingen van gerechten van andere lidstaten in burgerlijke en handelszaken erkennen en ten uitvoer leggen mits de door deze verordening gestelde eisen in acht worden genomen. Aangezien het Hof in het arrest van 9 maart 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193), heeft geoordeeld dat de bevelen die worden uitgevaardigd door notarissen die handelen in het kader van procedures van gedwongen tenuitvoerlegging, niet zijn gegeven door een gerecht in de zin van die verordening, kunnen deze bevelen niet worden aangemerkt als een “rechterlijke beslissing” in de zin van artikel 2, onder a), ervan en kunnen zij niet op grond van die verordening circuleren binnen de Unie, zonder dat deze situatie een omgekeerde discriminatie oplevert (zie in die zin beschikkingen van 6 november 2019, EOS Matrix, C-234/19, niet gepubliceerd, EU:C:2019:986, punt 26 en aldaar aangehaalde rechtspraak). 50 Zoals blijkt uit de opmerkingen van de Kroatische regering bestaan er in de Kroatische rechtsorde overigens alternatieve voorzieningen in rechte, zoals de betalingsbevelprocedure die wordt ingeleid bij de rechter. Deze rechtsmiddelen kunnen de eventuele nadelen ondervangen die voortvloeien uit de toekenning aan notarissen van de bevoegdheid om dwangbevelen uit te vaardigen in procedures van gedwongen tenuitvoerlegging. In dit verband voert deze regering aan dat bedoelde voorziening volgens artikel 446, tweede alinea, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering weliswaar slechts ontvankelijk is wanneer er sprake is van een procesbelang voor die procedure, maar dat in de derde alinea van dit artikel het vermoeden in het leven wordt geroepen dat dit belang steeds bestaat wanneer de verwerende partij in het buitenland woont. Het staat aan de verwijzende rechter om dit na te gaan.” Al bij al kan doorheen een bespreking van hetgeen is aangebracht, alleszins naar voren komen hoezeer de positie van eiser en schuldenaar bij bestudering en vergelijking van diverse procedures kan verschillen c.q. ter discussie kan staan en hoezeer zowel nationale instanties als het Hof van Justitie van de Europese Unie te maken krijgen c.q. kunnen krijgen met aantijgingen inzake ongelijke behandelingen, van eisers dan wel verweerders, in diverse types vergelijkingen en vergelijkingen gebaseerd op zeer diverse constellaties.

III. Slot: een veelkleurig spectrum, met enkele donkere tinten

In afwachting van verdere rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie c.q. een eventuele ingreep van de Europese wetgever, werden in deze bijdrage enkele kanttekeningen geformuleerd naar aanleiding van enkele recente uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie.⁸⁶ De in afwachting van mogelijke verdere ontwikkelingen geformuleerde kanttekeningen en beschouwingen zijn vooral bedoeld in vragende zin, als mogelijke aandachtspunten voor verdere kritische reflectie. De kanttekeningen en beschouwingen betreffen de verhouding tussen Europees recht en nationaal recht – daarin begrepen dynamieken over en weer – en de als uitvloeisel van die verhouding ontstane opties voor eisers-schuldeisers enerzijds, de positie daarbij van verweerders-schuldenaars anderzijds. Daarbij werd bijzondere aandacht getoond voor de positie van de consument-verweerder, als zwakke partij in het geding.

⁸⁶ Vooral de uitspraken Bondora, ZSE Energia, Rebecka Jonsson, Salvoni en Parking en Interplastics van het Hof van Justitie van de Europese Unie kregen aandacht. Daarbij werd her en der tevens gewag gemaakt van diverse artikelen van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, met name artikel 38 in de Bondora-zaak en artikel 47 in de Salvoni-zaak evenals in de zaak Parking en Interplastics. Twee uitspraken van nationale Grondwettelijke hoven werden tevens genoemd, met name de uitspraak van het Belgisch Grondwettelijk Hof van 12 oktober 2017 en de uitspraak van het Spaans Grondwettelijk Hof van 20 februari 2020.

Het spectrum dat aan eisers ter beschikking staat indien hun schuldvordering zich in grensoverschrijdende context afspeelt, kan breed zijn, zo bleek. Eisers kunnen een gamma aan mogelijkheden ter beschikking hebben. In het beschouwen van het spectrum aan mogelijkheden dat hen ter beschikking kan staan en waartussen zij zelf, eenzijdig, kunnen kiezen, moet terdege aandacht besteed worden aan de positie van de verweerder: de eiser heeft de keuze tussen regimes die tot op bepaalde hoogte verschil toelaten, daarin begrepen verschillen op het vlak van bescherming van de verweerder-consument. In die zin is het spectrum veelkleurig en vertoont het, naar gelang van de specifieke nationale component van de Europese procedures evenals naar gelang van de specifieke eigenheden van de nationale procedures die daarnaast ter beschikking staan, diverse kleuren en schakeringen terzake bescherming van de verweerder, daarin begrepen enkele donkere tinten indien wordt gekeken vanuit het perspectief van verweerders. De poging van de Europese wetgever tot bevordering van inning van schuldvorderingen in internationale context, resulteert vooralsnog in een aantal schaduwzijden, zo zou ook kunnen worden gesteld: er zou kunnen worden gesproken van een donkere zijde indien gekeken wordt naar de positie van verweerders, in het bijzonder consument-verweerders – die door de eiser meegetrokken worden in een welbepaalde procedure, eenzijdig gekozen door de eiser. Met de uitspraak Bondora lijkt door het Hof van Justitie van de Europese Unie recent wel een soort handreiking gemaakt te zijn gemaakt naar consument-verweerders toe, in de zin dat alleszins toch aan een welbepaald type consumentenbescherming ruimte werd gegeven bij toepassing van de EBB-procedure.